

Sanatsal Bir Uyarın Olarak Çocuk Tiyatroları

*Metin AKYÜZ**

Öz

Sanat, çok farklı tanımları olan bir kavramdır. En genel biçimde de güzel ile faydalı olanı birleştiren bir disiplin olarak tanımlanabilir. Güzel ve yararlılık kavramları insanın sanattan beklentilerini ortaya koyar. Tiyatro da tarih boyunca hem güzeli hem de yararlı olanı taşıyan bir sanat dalı olmuştur. İlk çağlardan beri bütün toplumlar tiyatronun eğitici özelliklerinden yararlanmıştır. Batı'da çocukluk kavramının ortaya çıkmasından sonra çocuklar için de tiyatro yapma ihtiyacı duyulur. Bu ihtiyacın sonucu olarak çocuk tiyatroları doğar. Çocuk, fiziksel ve ruhsal özellikleri bakımından yetişkinlerden farklı özellikler taşır. Bundan dolayı çocuklar için yapılan tiyatronun çocuğun niteliklerine uygun özellikler taşıması gerekir. İletişim bütün sanatlar için çok önemli bir unsurdur. Söz konusu çocuk tiyatrosu olduğunda bu önem daha çok artar. Çocuk tiyatroları, dramatik örüntüsünden kurgusal özelliklerine, kişilerden çoğulcu anlatım boyutlarına kadar çocuğun dünyasına seslenen tekniklerini barındırmalıdır. Ancak bu donanımlarla çocuğun karşısına çıkan çocuk tiyatrosu onun ilgisini çekip, dünyasını geliştirebilir.

Anahtar Kelimeler: çocuk tiyatrosu, çocuğa görelilik, sanatsal uyarın, çocuk gerçekliği, eğitsel ilkeler

Children's Theaters as an Artistic Stimulus

Abstract

Art is a concept with many different definitions. In general terms, it can be defined as a discipline that combines beauty with usefulness. These concepts reveal the expectations of the people for art. Throughout history, theater has been a branch of art that carries both beauty and usefulness. Since the early ages, all societies have benefited from the educational features of theater. After the emergence of the concept of childhood in the West, there is a need of theater for children. Theatre for children emerged as a result of this need. Children have different physical and mental characteristics other than adults. Accordingly, theater for children should have the characteristics appropriate for the children's properties. Communication is a very important element for all arts. The importance of communication increases when it comes to children's theatre. Children's theatre must involve many techniques appealing to the children's world with its dramatic structure, fictional qualifications and pluralist expression of the characters. Only the theatres which are presented to the children with the mentioned equipment can attract their attention and can improve their world.

Keywords: children's theatre, appropriateness for children, artistic stimulus, reality of children educational properties

* Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bolu, akyuzmetin@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-7303-9243

Giriş

Sanatın bir tarafını estetik oluştururken diğer tarafını da faydacı tutum oluşturmaktadır. Bir tarafında güzel yer alırken diğer tarafında da faydalı yer almıştır. Tiyatro da bu doğrultuda gelişim göstermiştir. Eski Yunan tiyatrolarından itibaren başlayarak estetik öneminin yanında iyiyi ve doğruyu gösteren bir eğitim aracı olarak da kullanılmıştır. Yunan tragedyalarındaki katharsis ögesiyle bir bakıma sanat yoluyla toplumu eğitime amaçlanmıştır. Komedyalardaki eksiklikleri görme ve gösterme hedefi de aynı faydacı tutumun bir sonucudur. Zaman içinde tiyatro çeşitli değişimler gösterse de hep ona toplumu bilinçlendirmeyi amaçlayan eğitici bir görev yüklenmiştir. 20. asrın önemli tiyatro kuramcılarında Berthold Brecht (1990:48) de “Tüm sanatlar, sanatların en büyüğü olan yaşam sanatına katkıda bulunur.” sözüyle tiyatroya aynı görevi yüklemekten çekinmemiştir.

Tiyatrodaki toplumu eğitime anlayışı zaman içinde çocuk eğitimi konusunda da yararlanılması gereken bir alan olarak görülmüştür. Ortaçağa kadar çocuk seyirci dikkate alınmazken ortaçağda Hristiyanlığı yaymayı ve öğretmeyi hedefleyen kilise çocuk oyuncularından oluşan tiyatrolara yer vermiştir (Fuat,1979:93). Bunu okullarda dinsel içerikli oyunlar yoluyla çocukların eğitilmesi izlemiştir (Özertem,1992:23). Alman eğitimci ve şair Christian Weise’in yaptığı çalışmalar çocuk tiyatrosu konusunda önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Çeşitli oyunlar yazan Weise, oyunlarında görev alan çocukları eğitmeyi hedeflemiştir (Fuat,1979:219). 18. Asra gelindiğinde J. J. Rousseau’nun eğitim üzerine görüşlerinin önem kazandığı görülür. Bu doğrultuda gerçek anlamda ilk çocuk tiyatroları 18. asırda Fransa’da görülür. Madam De Genlis çocuk eğitiminde tiyatrodan yararlanan uygulamalara yer vermiştir. Eğitim Tiyatrosu adlı 4 ciltlik yapıtı çocuk tiyatrosu tarihi bakımından önemli yer tutmaktadır. Aynı zamanda bu yapıtlar öğüt verici özellikler taşımaktadır (Özertem, 1992:25). 20 asra kadar çocuk tiyatroları ideolojik ve inanç temelli bir çizgi izlemiştir.

Türkiye’de tiyatro edebiyatı ya da modern Türk tiyatrosunun kaynakları, Tanzimat sanatçıları tarafından atılır. Batılı anlamda ilk tiyatro çalışmaları da bu dönemde başlar. Tanzimat öncesi dönemdeki tiyatromuz, geleneksel sanat olarak ortaoyunu, meddah, Karagöz ve seyirlik oyunlar olarak toplum hayatında yer almıştır. Ancak bu türler, sözlü kültür ürünleri niteliğindedir. Tanzimat sanatçısı toplumun öğretmenliğine soyunduğu için tiyatroya bir sanattan çok bir eğitim aracı olarak bakmıştır. Uzun bir dönem de yetişkinlere seslenen tiyatro metinleri yazılıp oynanmıştır. Çocuk tiyatrosu ilk kez Meşrutiyet döneminde görülmüştür. Mekteb-i Temsil (Okul Tiyatrosu) adı altında yazılan oyunlar çocuklar için basılan dergilerde yayımlanmıştır. 1915 yılında da okul tiyatroları Mekteb Temsillerinin Usul-i Tedrisi (Okul Temsillerinin Uygulama Yöntemleri) adlı yönetmelikle ders olarak kabul edilmiştir. Bu dersle tarih ve edebiyat derslerinin tiyatro yoluyla kolaylıkla öğretilbileceği öngörülmüştür (Özertem,1992:37). Bu çalışmanın yürütücüleri arasında Türk

Sanatsal Bir Uyarı Olarak Çocuk Tiyatroları

tiyatrosunda öncü (avangard) bir bakış açısına sahip olan İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu da yer almaktadır. Birbiri ardınca gelen ve Osmanlı'nın yıkılmasıyla sonuçlanan savaşlar bu tasarının uygulanmasını engeller. 1930'lu yıllara kadar çocuk tiyatrosu konusu gündeme gelmez. 1935 yılında Muhsin Ertuğrul çocuk tiyatrosunu tekrar gündeme getirerek bu kavrama açıklık getirmiştir (Özertem,1992:44). Ertuğrul'un amaçları arasında tiyatro seyircisini oluşturmak da önemli bir yer tutar. 1935'te ilk çocuk tiyatrosu Muhsin Ertuğrul tarafından kurulmuştur.

Çocuk Tiyatrosu

Çocuk tiyatrosu tanımları incelendiğinde farklı bakış açılarının belirleyici olduğu görülmektedir. Kimi uzmanlar çocuğun oynadığı tiyatro oyunu olarak tanımlarken kimi ise çocuklar için oynanan tiyatro olarak tanımlamaktadır (Çalışlar,1995; Nutku, 1998; Kuyumcu,2000; Baltacıoğlu,2006). En genel biçimiyle çocuk tiyatrosu, çocuklar için yazılmış dramatik metinler, çocuklar tarafından ya da çocuklar için sahnelenen gösteriler olarak tanımlanabilir. Bu tanımlama çocuk tiyatrosunu sahne sanatı ve yazınsal bir tür olarak iki açıdan değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Sahnelenebilirlik özelliği, onun bir gösteri sanatı olarak değerlendirilmesini gerekli kılar. Bir yazar tarafından üretilmiş bir metin olması da yazınsal bir metin olarak değerlendirilmesini gerektirir. Bir gösteri sanatı olarak tiyatro, uzun dönemler boyunca halk eğitimi aracı olarak görülmüştür. Aynı anlayışın çocuklar için düzenlenmesi çocuk tiyatrolarını doğurmuştur. Çocuklar için yazılmış olan ya da çocuklar için sahnelenen tiyatro oyunlarının/metinlerinin *çocuğa görelik ilkelerine* ve *çocuk gerçekliğine* uygun olması gerekir. Çocuğa görelik kavramı onun sanatsal özelliklerinden taviz vermesi anlamına gelmez. Sahnelenirken bir gösteri sanatı olduğu gibi bir metin olarak da yazınsal nitelikler taşıması gerektiği göz ardı edilmemelidir. Bu niteliklere uygun olan çocuk tiyatrosu çocuğun dilsel ve kişisel gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu anlamda gerek Türkçe derslerinde gerekse bir sanatsal etkinlik içinde çocuk dünyasına seslenen yazınsal nitelikli çocuk tiyatro metinlerinin etkililiği göz ardı edilmemelidir. Amacına uygun olarak yazılan ve sahnelenen çocuk tiyatroları, çocukların dilsel, ruhsal ve sosyal gelişiminde önemli bir yer tutar.

Sanatsal Bir Uyarı Olarak Çocuk Tiyatroları

İnsan etkileşim içinde bulunduğu bir çevrede yaşar. Sanat, onun çevresiyle etkileşimini değişik boyutlarıyla biçimlendiren bir etkinliktir. "Sanat, insanın yaşamı tanıma, anlama, anlatma ve kendini gerçekleştirme çabasının estetik bir eylemidir. Sanatın insanı etkileme gücü; gerçekliği dönüştürebilmesinden, yeni bir gerçeklik yaratabilmesinden gelmektedir. Sanatçı tarafından yaratılan yeni öznel gerçeklik, yaratıcı yetinin yaratım sürecine katkısıyla nitelik kazanır. Çok boyutlu duyma, düşünme yetisi kazanmış; insanı, yaşamı tanıma ve anlatma çabasını kurgulayarak bunu bir anlatım aracı ile etkili bir biçimde sunabilen insandır sanatçı. Sanatçının üst düzey bilişsel ve duyuşsal

becerilerinin dışavurumu olarak da nitelendirilebilecek olan yapıtlarıyla kurulan her iletişimde etkileşime giren kişide anlama ve anlatma çabasına gereksinim duyar” (Sever, 2018:65). Başlangıcında şiir sanatıyla birlikte anılan tiyatro zaman içinde güzel sanatların ayrı bir dalı haline gelse de onun en belirgin özelliği, bir yönüyle hâlâ yazınsal oluşudur (Aristoteles,1987; Nutku,2001). Özdemir’in (2002:345) deyişiyle insanoğlunun yaşamını söz ve eylemle gösterme sanatı olan tiyatro dramatik şiirin toprağında boy atıp gelişmiştir. “Bir yazınsal anlatım biçimi olarak tiyatro söyleşimsel metin tipinin en belirgin örneğidir” (Günay, 2007:259). Söyleşimsel metinler karşılıklı konuşmalar ve eylemlerle geliştirilen olaylara dayanır. Keskin (2008:49), söyleşimsel metinlerin özelliklerini şu şekilde açıklamaktadır: “Oyun metni incelenecek olursa, sözcüklerden oluşan grafik bir yapı ortaya çıkar. Aslında, bu tür metinlere alışık olmayanlar için söyleşimsel metinler tat vermeyen kuru sözcüklerdir. Bunlar temsilde inanılmayacak bir canlılık kazanır. Sözcükler, oyunun gelişmesine, bir düşünce ya da duruma göre öbekler oluşturur. Bu öbeklerin birleşmesinden oyunun ve temsilin bütünü çıkar. Oyunun içinde oyun alanının yapılaşması da yer alır. Zaman ve devinimlere ilişkin tüm öğeler de güçlü bir biçimde yapının içinde saklıdır.” Keskin(208:49)’in de açıklamalarından anlaşıldığı gibi tiyatro metinleri yazıdan sese ve eyleme dönüştüğü zaman gerçek anlamını bulmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada çocuk tiyatrolarının yazınsal nitelikleri belirlenip bu niteliklerin çocukların gelişim özellikleri ve öğrenme gereksinimleri odağında bu metinlerle kurabileceği olası sanatsal iletişim süreçleri üzerinde durulacaktır. Çocuk tiyatrolarında bulunması gereken niteliklerin belirlenmesinde on yazara ait olan on eserden yararlanılmıştır. Kullanılan eserler şunlardır: Pırlatan Bal (Aziz Nesin), Teneke Şövalyeler (Ülkü Ayvaz), Sevdalı Bulut (Orhan Güner), Keloğlan (Işıl Özgentürk), Bir Şeftali Bin Şeftali (Salih Kalyon), Yaşasın Barış (Hasan Erkek), Kuklacı (Ferdî Merter), Sırça Köşk (Ülker Köksal), Akıllı Soyтары (Fikret Terzi) ve Çipilip Üç Şekerli Oyun (Ahmet Önel). Eserler doküman inceleme yoluyla kullandıkları anlatım teknikleri ve dil kullanım özellikleri bakımından incelenmiştir. Tiyatro metinlerini yapılandıran öğeler şunlardır: Dramatik örüntü, kişiler ve kurgusal özellikler (Özdemir, 2002). Kullanılan her anlatım tekniği farklı bir düşünce yolu geliştirir. Metinlerde kullanılan bu tekniklerin çocuğun olası gelişim düzeylerine katkıları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çözümleme

Dramatik Örüntü

Başı ve sonu saptanmış, zincirleme bir gelişimi içine alan, olayların olasılık ve zorunluluk ölçüleri ile geliştiği bütüne dramatik örüntü ya da olay örgüsü denir (Nutku, 1989:42). Dramatik metinlerde hangi konunun ele alındığından çok nasıl ele alındığı önem taşımaktadır. Olaylar düz, sıralı

Sanatsal Bir Uyarı Olarak Çocuk Tiyatroları

bir biçimde aktarılabileceği gibi karmaşık dizgeler yoluyla da anlatılabilir. Değişik yazarların aynı konuyu ele alan oyunlarındaki farklar dramatik örüntüdeki kurgulardan kaynaklanmaktadır. Dramatik örüntü, aksiyon, tema, durum, serim, düğüm ve doruk noktası gibi bölümlerden oluşmaktadır (Nutku, 1989). Dramatik ögeyi oluşturan bu ögeler, çocuk okur ve izleyicinin ilgisinin toplanmasını sağlar. Bu ögeler kısaca şu şekilde açıklanabilir:

Aksiyon bir oyunun en önemli ögesidir. Değişiklik getirebilen, etki uyandıran düşünce ya da harekettir ve mutlaka bir nedene dayanır. Tema bir yapının ana düşüncesine egemen olan anlam olarak tanımlanmaktadır. Durum kişiler arasındaki ilişkide önemli bir görünüşür. Başlangıç durumunu oluşturmaktadır. Durum aksiyona sıkı sıkıya bağlıdır. Tema mutlaka uygun bir durum üzerine oturtulur. Serim oyunun öyküsünün anlaşılabilirliğini sağlamak için verilen ek bilgi olarak tanımlanmaktadır. Düğüm, yardımcı bir öge olarak görülmektedir. Oyunun içerik yönünden gelişmesinde yönelişleri belirlemektedir. Doruk nokta, oyunun dönüm ya da değişim noktasını oluşturmaktadır (Nutku 1989).

Kişiler

Dramatik örüntü ve söyleşimsel yapı kişilere bağlıdır. Kişiler dramatik metnin olmazsa olmazıdır. Tip ya da karakter olarak biçimlendirilen oyun kişileri kurgunun sağlam bir parçası olmak zorundadır. Tiyatro metinleri karakter çatışmaları üzerine kurulan metinlerdir. Bu metinler yoluyla birbiriyle çatışan davranışlar ortaya konulurken değişik bakış açılarının algılanması ve sorgulanması sağlanır. Çocuklar gerçeklere düşünsel bağlantıları kurarak, temele inerek eleştirel bakma yetisini kazanacaktır. Şener (1972:15), dramatik metin içindeki kişilerin işlevini şu şekilde açıklamaktadır: “Tiyatroda insan toplumsal ilişkileri içinde verilir. Oyun kişisi çevresinden soyutlanmış insanı yansıtmaz. Toplumsal ilişkilerin dramatik anlam kazanabilmesi için karşıtlık, çatışma, denge, gelişme kurallarını dikkate alması gerekir.” Çocuk tiyatrolarında kişiler insan dışı varlıklardan da oluşabilir. Samet Behrengi'nin Salih Kalyon tarafından oyunlaştırılan “Bir Şeftali Bin Şeftali” adlı yapıtında şeftali dramatik metnin ana karakteri olabilmektedir. Bu meyve yenilerek çekirdeğe, çekirdek toprağa dikilerek fidana dönüşür. Fidan da ağaca dönüşür. Oyun kişisi bu dönüşüm içinde dramatik örüntünün oluşmasını sağlar.

Kurgusal Özellikler

Bir sanat eserini özgün kılan en önemli özellik kurgusal farklılığıdır. Kurgu her türlü yaratının kaynağı olarak görülür (Barthes'tan Akt. Nutku,2001:9). Çocuk tiyatroları incelendiğinde kurgusal yapılarının çok sesli anlatım özellikleriyle oluşturuldukları görülmektedir. İçinde birçok tür yer almaktadır. Söyleşimsel boyutunun yanında, şiirlere, tekerlemelere, anlatı ve masallara yer verilmektedir. Çocuk tiyatrolarında sanatçı duyarlılığıyla kurgulanan bu çoğulcu söylem metni çok

katmanlı bir yapıya ulaştırmaktadır. “Çocuk oyunlarının çok katmanlı olması, her bir katmanın seslendiği ve ulaştığı yaş grubunun olması demektir. Konu akışı, olay örgüsü vb. ayrıntılar kendi içinde tutarlı bir biçimde oluşturulduğu zaman yetişkinler de oyunu zevkle izler”(Kuyumcu,2000:42).

Çerçeve Anlatımlar

Sahne içinde sahne, anlatı içinde anlatıyı gösterebilmek için çerçeve anlatı modellerine başvurulur. Çocuk oyunlarındaki çerçeve anlatımlar genellikle anlatıcı yoluyla kurulur. Bu anlatıcı kimi zaman meddah, kimi zaman da çocukların tanıdığı bir masal karakteri olur. Bir başka çerçeve anlatıya örnek ise daha karmaşık olan birbirinin içine geçmiş olan anlatım biçimleridir. Ülker Köksal, “Barış Gezegeni” oyununda birbiri içine geçen çerçeveleri ikonografik göstergeler yoluyla ve kullandığı masalların anahtar sözleriyle biçimlendirmektedir. Çerçeve anlatım modelleri çocuğa çoğul düşünme becerilerini kazandırması bakımından önem taşımaktadır.

Metinlerarasılık

Metinlerarasılık, yazarın metnini oluştururken diğer yazar ve metinlerden yararlanması olarak tanımlanabilir. Yazarın metni yazarken okuma birikimini ortaya koyan bu durum; okurken de okurun belli donanıma sahip olmasını gerektirmektedir. “Metinlerarasılık okur tipleri açısından düşünüldüğünde çocuk edebiyatından uzak bir kavram gibi görülmektedir. Metin düzleminde düşünüldüğünde çocuk edebiyatı çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkelerine uygunluk göstermesi gerekmektedir. Metinlerarasılık üst düzey okurluğu gerektirirken çocuk edebiyatı yapıtları ise okuryazarlıktan okurluğa giden yolda pedagojik özellikleri gözetmesi gereken bir düzenlemeyi gerektirmektedir. Çocuk edebiyatı okuma kültürü edindirmede önemli bir işleve sahiptir”(Akyüz, 2015:464). Çocuk tiyatrolarındaki metinlerarasılık da çocukların yabancı olmadığı karakter ve metinler yoluyla kurulmaktadır. Herkesçe bilinen masal karakterleri, onlara ait bir eşya ya da metnin göstergesi durumundaki bir söz, metinlerarası ilişkinin kurulmasına yardımcı olabilmektedir. Elinde yoğurt kovasıyla kahkahalar atarak gelen kişi çocuğun zihninde Nasrettin Hoca fıkrasını canlandıracaktır. “Açıl susam açıl!” cümlesi Ali Baba ve Kırk Haramiler masalını hatırlatarak metinlerarası ilişki kuracaktır.

Çocuk tiyatroları yeniden yazılması bakımından da metinlerarasılık açısından incelemeye değer özellikler taşımaktadır. Bu doğrultuda Nazım Hikmet’in Sevdalı Bulut adlı masalını Orhan Güner aynı isimle tiyatro metnine çevirir. Ülker Köksal Sabahattin Ali’nin Sırça köşk adlı öyküsünü çocuk tiyatrosuna dönüştürür. Behrengi’nin Bir Şeftali Bin Şeftali adlı çocuk kitabı da Salih Kalyon tarafından oyunlaştırılır. Türk masal kahramanı olan Keloğlan birçok tiyatro yazarı tarafından sahneye taşınır. Bu çalışmada Işıl Özgentürk’ün eseri değerlendirmeye alınmıştır. Ferdi Merter de dünyaca ünlü masal

Sanatsal Bir Uyarın Olarak Çocuk Tiyatroları

kahramanı olan Pinokyo'yu Kuklacı adlı oyunla çocuk tiyatromuzun klasikleri arasına sokar. Daha çok da masallardan yararlanılmış, masallar güncellenerek ve çocuk gerçekliği gözetilerek yeniden yapılandırılmıştır. Bunda masalların çocukların dünyasına daha yakın olmasının büyük etkisi bulunmaktadır. Çocuk tiyatrosu yazarları masal türünün işlevsel özelliklerinden yararlanarak metinlerarası ilişkiler düzleminde masalları yeniden kurgulamaktadırlar. Çocuk tiyatroları bu yüzden en çok masallardan beslenmektedir. Yazarlar yapıtlarının konularını ya da olay örgülerinin çoğunu masallarla desteklemektedir. En azından karakterlerini masal karakterlerinden alıp çocuk gerçekliğine uygun metinler oluşturarak parodik anlatım oluşturmaktadır. Dilidüzgün(1996:174) masalların parodik olarak kullanımlarının eğitsel işlevlerini şu şekilde ifade etmektedir: "Masal yine dış çerçevesini koruyor, ancak içeriği güncelleştirerek gerek espriler, gerek sorunlar daha gerçekçi bir biçim kazanıyor. Bu yolla yapılan masal uyarlamalarının ya da parodileştirilmiş masalların en büyük özelliklerinden birisi olumsuz olandan yola çıkarak ve abartılarla gerçeğe eleştiri yöneltmek. Parodinin amacı yaşamdaki çelişkileri, uyumsuzlukları yakalayıp abartılı ve yergili bir biçimde bilinen bir öykünün içine yerleştirmek. Böylece hem öykü ya da masal yeni bir boyut kazanmış oluyor, hem de göremediğimiz bazı gerçekler masal aracılığıyla yabancılaştırılıyor."

Tekerlemeler:

Ses çağrışımlarından, yinelemelerinden ve benzerliklerinden yararlanılarak oluşturulmuş metinlerdir. Tekerlemeler genellikle masalların ve halk öykülerinin başında yer alır. Masallar yoluyla yeni anlatım biçimleri oluşturan yazarlar, tiyatro metinlerinde de çocukların ilgisini çekecek olan tekerlemelere yer vermektedir. Tekerlemeler söyleşimsel anlatımın en eğlenceli bölümlerini oluşturmaktadır.

"Koro: Masal masal maliki / Yolda saydım on iki / On ikinin yarısı, tilki çakal karısı
Masal masal martladı, iki kedi atladı / Kurbağa kanatlandı, / Gelin çıktı çardağa, toz vurdu bardağa
Ah, yeter bu kadar martaval / Bak dinle canınla, can kulağınla dinle / Ne diyor masal /Fal değil,
maval değil / Ninemin nenesinden, dedemin dedesinden süzülüp gelmiş / Eğriye eğri, doğruya doğru
/ Kargaya karga, kumruya kumru bir masal"(Özgentürk,2009:9).

Şiir

Şiir geçmişten günümüze en çok ilgi gören türler arasında yer almaktadır. Aksan (2013:14) şiiri bir söyleyiş sanatı; imgeleri, duygu, düşünce ve coşkuları etkileyici bir biçimde söze dönüştürme sanatı olarak tanımlar. "Şiir dili, dil içinde ayrı bir dildir. Çünkü şiirin amacı iletişim değil, heyecan verme, etkilemedir" (Aksan,2013:24). "Şiir yoğun duygular içeren özelliği, uyaklı yapısı, dil ve anlatımı ile çocukların edebiyat sevgisi edinmelerinde önemli bir rol üstlenir" (Saltık, 2019, 184). Bu özelliklerinden dolayı çocuk tiyatrolarında şiir türünden ve şiir dilinin özelliklerinden sıklıkla

yararlanılmaktadır. Çocuk tiyatrolarındaki şiir dramatik metin içinde bir anlatım biçimi olarak belirlemektedir. Anlatımı daha akıcı, kısa ve ezgisel kılabilmek için şiirden yararlanılmaktadır. Ezgisellik, uyaklar yoluyla ve dize içi ses benzerliklerinden yararlanılarak oluşturulmaktadır. Bu ezgisel kullanımlar okurun/izleyicinin dikkatini çekecek ve bestelenebilecek biçimde kurgulanmaktadır. Oyuna ilişkin iletiler de bu şiirler aracılığıyla belirgin hale getirilmektedir. Aziz Nesin'in kaleme aldığı "Pırlatan Bal" oyununda dramatik metinlerdeki şiirlerin özellikleri açıkça gözlenebilmektedir.

Adı üstünde mutlu ülke ülkemiz / Erkeği kadını, prensesi, kralı hamalı.../

Herkes eşit herkes özgür herkes mutlu / Çalışır üretir, yarından umutlu...(Terzi, :11)

"Ne bencillik, ne benlik, / Olsun dirlik düzenlik / Ne senindir, ne benim, / Hepimizin esenlik"

Nesin,2002:12).

Ölçülü uyaklı yapılar kullanılarak ve aynı sözcüklerin yinelenmesi anlayışıyla kurulan şiirler hem oyunun iletisini vurgularken hem de oluşturulan biçimle akılda kalıcılık sağlanmaktadır. Aynı özellik aşağıdaki dizelerde de görülmektedir.

"Tatlı dille tat katarız, / Baldan tatlı bal satarız. / Şu bala bak, ne bal, ne bal ... / Al sen de al, sen de al! Kanadımız sarı yaldız,/ Gözlerimiz yıldız yıldız. / Çiçek sağdık, bal getirdik, Biz bal yapan arılarız" (Nesin,2002:11).

Aşağıdaki şiir de serbest biçimde kaleme alınmıştır. Bu şiirin şiirselliği ise yinelemeler ve benzetmeler yoluyla sağlanmıştır.

"Toprak güzel ve yumuşaktır / Birer birer / Hep beraber / İpek kumaş dokur gibi Sevimli şarkı okur gibi / Toprak güzel ve yumuşaktır. / Beraber Hep beraber Hem toprakla haşır neşir / Hem yüreğin ışıl ışıl" (Güner,1996:44).

Kimi oyunlarda konuşmalar da şiirsel yapı içinde aktarılmaktadır.

"**Keloğlan:** Başım kel üstüm çıplak / Bütün derdim oyun oynamak. / Anam dedi, lazım odun kırmak Ben isterim beş taş oynamak." (Özgentürk,2009:10).

"**Anne:** Ben dolanıp durdum, / O çalı bu çalı yoruldum, / Sepetleri doldurdum, / E benim hayırsız oğlum, Sense yattın uyudun, / Uykudan kalkınca da / Oynadın da oynadın" (Özgentürk,2009:15).

Gülmece (Mizah)

Komedy, tarihi gelişimi içinde tiyatronun önemli iki türünden biri olmuştur. Olayları eğlenceli bir duruma getirerek anlatması daha çok ilgi gören bir tür olmasını sağlamıştır. Bu eğlenceli durum

Sanatsal Bir Uyarı Olarak Çocuk Tiyatroları

çocuk tiyatrolarında da komedyanın tercih edilmesini sağlar. Mizah yaşam gerçeklerini yumuşatarak verir. Yazarlar çocukta duygusal örselenmeye engel olmak için mizah dilinin olanaklarından yararlanmayı tercih ederler. Çocuk tiyatrolarındaki mizah; deyiş, eylem ve uyumsuzluk üzerine kurgulanmaktadır. Deyiş özellikleri çocuk gerçekliğine uygun bir biçimde kurgulanmaktadır. Çocukların kendi aralarında yaşadıkları tekerlemeli takışmalar mizah ögesi olarak oyunlarda kullanılabilir: **“Çekirge:** Oğlum Metelik... Kafanda var bir delik” (Köksal,2008:65) Pırlatan Bal oyununda da mizah ögesi yansıma sözler kullanılarak gerçekleştirilmiştir:

*“Hastaysa torunun hastaneye yatırt! / Tırt pırt, tırt pırt, tırt pırt!
Şeytan diyor ki, git şunun ağzını yırt! / Cırt cırt, Cırt cırt, Cırt cırt!
Han hamam, köşk yalı, apartman yaptırt / Zırt pırt, Zırt pırt, Zırt pırt!...”* (Nesin, 2002:38)

Eyleme dayalı mizah, sahneleme sürecinde ortaya çıkmaktadır. Aşağıdaki tekerlemede kullanılan mizah ögesi uyumsuzluktan kaynaklanmaktadır.

“Meddah: O yalan bu yalan / Fili tuttu bir yılan / Eşeğe binip deveyi kucağına alan, / Bu da mı yalan?” (Özgentürk,2009:10).

Çocuk Tiyatrolarının Eğitsel Özellikleri

Metin, Türkçe öğretiminin en önemli gereçlerinden birisidir. Metinlerin nitelikleri kadar çeşitliliği de önemlidir. Bu önemi Sever, Kaya ve Aslan (2011:19) şu şekilde açıklamaktadır: “Türkçe dersinin okuma kültürü edinmiş bireyler yetiştirme sorumluluğu düşünüldüğünde, öğrencilerin düzeylerine uygun, Türkçenin anlatım gücünü yansıtan değişik türlerdeki metinlerle karşılaşması gerekir.” Tiyatro, Türkçe ders kitaplarında metin türleri içinde en az yer verilen türlerden birisidir (Özbay-Çeçen, 2012). Aynı şekilde okul dışı okumalarda da baskısı en az yapılan tür de tiyatrodur. Tiyatro metinlerinin çoğulcu bakış açısına sahip olan ve oyuna dayanan özellikleri göz önüne alındığında eleştirel okuma becerilerinin geliştirilmesinde daha etkili sonuçlar alınabileceği öngörülmektedir. Çocuk tiyatrolarının eğitimdeki kullanışlılık durumu için Erkek (2016:48) şunları söylemektedir: “Çocuklar, onların yaş grubu, algılama düzeyleri, sözcük dağarcıkları göz önüne alınarak oluşturulmuş oyunun sözel dilinden de tat alır. Dilin tekerlemeli, şiirsel, yer yer ironik, ilginç soru ve yanıtlardan oluşan diyaloglu yapısını eğlenceli bulurlar.”

Çocuk tiyatrosunun tanımını yaparken bir tarafıyla yazınsal bir tür, diğer tarafıyla da eğitsel donanıma sahip bir etkinlik alanı olduğu üzerine durulmuştur. Çocuk tiyatrosu ister yazınsal bir metin, ister sahnelenmiş bir gösteri olsun anadili gibi iletişim odaklı bir işleyişe sahiptir. Çocuk tiyatrolarının eğitsel özellikleri doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki yönden ele alınabilir: İçerik özellikleri bakımından eğitsel iletilere dayanan çocuk tiyatroları doğrudan eğitime ve bilgilendirmeyi hedeflerken; okuma, oynama ve izleme gibi uygulamalar yoluyla da dilsel becerilerine ve kişilik

gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Çocuk tiyatroları dilsel becerilerin geliştirilmesine katkının dışında kültürel ve sanatsal duyarlılığı geliştirmesi bakımından da önem taşımaktadır. “Çocuk tiyatrosunun toplumsal değerini ortaya koyan en önemli katkılardan biri de çocuğun sanat ve kültür açısından eğitildiği bir kuruluş olmasıdır” (Özertem,1992:17). Nutku (2001:13), tiyatronun eğitime katkısına şu şekilde açıklık getirmektedir: “Okulların amacı öğrencilerin kafalarını eğitmekse tiyatronun amacı da gençlerin yüreğini eğitmektir.” İpşiroğlu (1996), ise tiyatronun batı toplumlarında spor gibi bir tedavi aracı, stresten kurtulma, gerilim atma ve kendi bedenini ve duyularını tanıma aracı olarak kullanıldığını belirtmektedir. Çocuk tiyatrolarının eğitsel özellikleri şu şekilde tablolaştırılabilir:

Tablo 1. Çocuk tiyatrolarının eğitsel özellikleri

Yazınsal bir tür olarak çocuk tiyatrosu	Sahne gösterisi olarak çocuk tiyatrosu	
(Ders içi etkinlikler)	Ders dışı etkinlikler	
Yazınsal Tür	Çocuklar için (sanatçıların sahnelediği)	Çocuklarla (Çocukların sahnelediği)
Okuma	Dinleme Becerileri	Okuma
Konuşma	Sanatsal duyarlılık	Konuşma
Dinleme	Görsel Okuma	Dinleme
Çok yönlü düşünme	Çok yönlü düşünme	Kişilik Gelişimi
		Sosyalleşme
		Eleştirel düşünme
		Çok yönlü düşünme

Çocuk Tiyatrolarının Dilsel Gelişim Özelliklerine Katkısı

İletişim odaklı olan dramatik metinler okuma, konuşma ve dinleme gibi dil becerilerinin kazanılmasında etkin rol oynarlar. Metni var eden oyun kişilerinin birbirleriyle etkileşimi metnin anlamsal yapısını oluşturur. Bu anlamsal yapının doğru anlatılmasının ön koşulunu doğru anlaşılması, oluşturur.

Okuma

Tiyatro metinlerinin grup okumalarına uygun paylaşımcı bir kurgusu vardır. Sınıf içi okumalarında diğer metin türlerine göre sınıfı kapsayıcı özellikler taşımaktadır. Tiyatro metinlerindeki okumalar, konuşma (seslendirme) ve dinleme becerilerini içine almaktadır. Okumak, yazarın kurduğu metnin dil kullanımını benimsemek, metni yeniden üretmek demektir (Kıran- Kıran, 2007:17).Tiyatro metinleriyle yapılacak bir ders için bir ön okuma yapılması gerekmektedir. Metni doğru anlamak ve doğru anlatmak için bu çok önemlidir. Bu ön çalışmanın önemini İpşiroğlu (1996:85) şu şekilde açıklamaktadır: “Çocuklarla yapılacak ön çalışmalar, metnin dilinin, yapısının, içeriğinin incelenerek dramaturgi düzleminde irdelenmesi ve yorumlanması, rollerin dağıtılarak okunması vb. çocukların

Sanatsal Bir Uyarı Olarak Çocuk Tiyatroları

metinle kaynaşmalarını ve rollerini anlayarak ezberlemelerini sağlayacaktır.” Bu ön çalışma nasıl gerçekleştirilmeli? Metinde yer alan kişiler öğrencilere dağıtılarak her bir oyun kişisi için aşağıdaki sorular sorulmalıdır:

- Kim konuşuyor? (Kadın- erkek, yaşlı- genç- çocuk, ...)
- Kime konuşuyor? (Rol arkadaşına, seyirciye, kendi kendine)
- Nasıl konuşuyor? (Kızgın, sevecen, ...)
- Niçin konuşuyor? (Uyarmak için, açıklamak için, tartışmak için,...)
- Hangi ortamda konuşuyor? (Sokakta, sarayda,...)
- Hangi zamanda konuşuyor? (Geçmiş zamanda, yakın zamanda,...)
- Nasıl tepki gösteriyor? (Kızıyor, seviniyor,...)

Bu sorular metnin yapısına göre çoğaltılıp, yeni sorular da eklenebilir. Bu sorulara verilen cevaplar metnin yapısının ve anlamının anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Doğru anlaşılan metin de doğru seslendirilebilir. Tiyatro metinlerinin okunması, etkileşimi gerekli kıldığı için çocuğun okuduğunu doğru okuyup rol arkadaşına doğru aktarması önem taşımaktadır. Okuma çalışması yalnızca okuma çalışması olarak kalmamaktadır. Aynı zamanda konuşma ve dinleme çalışmalarını da içine almaktadır.

Konuşma - Dinleme

Tiyatro metinlerinin söyleşimsel özellikte olmaları konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmesi bakımından önem taşımaktadır. Metnin yapısı karşılıklı konuşmayı amaçladığı için konuşma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesinde sınıf içinde gerçekleştirilen yapay konuşmalardan daha etkili sonuçlar verecektir. Çünkü bütünlüğü bir yazar tarafından kurgulanmış bir metin vardır ortada. Okuma çalışmasıyla kavranan tiyatro metninin doğru seslendirilmesi gerekmektedir. Tiyatro metinleri en çok karşılıklı konuşmaların geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Dramatik metinler yoluyla konuşma dinleme etkileşimini göstermesi bakımından “Bir Şeftali Bin Şeftali” oyununda yer alan kısa cümlelerden oluşan aşağıdaki örüntü açıklayıcı olacaktır:

“Bahçivan: Ağa çok sevinecek bu işe canım. Çok sevinecek. Şeftali: Boşuna sevinmesin. Bahçivan: Kim? (Karisına) Karısı: Ne kim? Bahçivan: Canım sen şimdi bana boşuna sevinmesin demedin mi? Karısı: Yooo... Ağzımı bile açmadım. Bahçivan: Peki kim dedi öyle ise? Şeftali: Ben. Bahçivan: Sen. Karısı: Sen. Bahçivan: Sen. Karısı: Vallahi sen dedin. Bahçivan: Yooo... Eminin sen dedin. Şeftali: (Bahçivanın karısının kafasına dokunur.) Deli. Karısı: Sensin deli. Bahçivan: Sensin deli. Hay Allah. Yahu şimdi durup dururken niye bana deli diyorsun?” (Kalyon,1993:97).

Kısa cümlelerle kurulu olan bu konuşmalarda anlamın tam oluşabilmesi için oyun kişilerinin birbirini iyi takip etmeleri gerekmektedir. Soru ve duyguları yansıtan bu kısa cümleler doğru

seslendirilirse anlamlı olacaktır. Şeftalinin sözünü karsının söylediğini sanan bahçıvanın sorusu, karısına yöneliktir. Karısının yanıtı ise anlamadığı için iki sorudan oluşmaktadır. Daha sonra Bahçıvan ve karısının kullandığı “Sen” sözcükleri farklı tonları içermektedir. Konuşmadaki bu farklar bu konuşma örüntüsüyle çocuklara öğretilir.

Metinler içinde yer alan ve diksiyon eğitiminin bir gereği olan tekerlemeler de konuşma becerilerini geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Yine tekerlemelerin yapı özelliklerine uygun olan şiirler de konuşma becerisini geliştirici niteliktedir.

*“Ey ahali, / Buyurdu bizim vali: / Pırlatan bal yiyenin, / Gülünç olurmuş hali...
Bir kadın bal dilenmiş. / Bir Uşak da eğlenmiş. / Kim bal yerse pırtlasın / Diye kadın ilenmiş.
Simdi uşak pırtlıyor, / Efendisi zırtlıyor, / Sayın eşini sorma, / Hiç durmadan cırtlıyor!
Bir yaşlı kadın, yoksul, / Belki evli, belki dul... / O kadını ara, bul! / Kim bulursa var ödül!
Duyduk, duymadık deme! / Pırlatan baldan yeme! / İlenen kadını bul, / Ödülü al, bekleme!”
(Nesin,2002:52).*

Konuşma ve dinleme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayan bir diğer etkinlik de söz korosudur. Özdemir (1987:54), söz korosunu, şiirsel ve dramatik bir değer taşıyan bir metnin bir grup ses tarafından birlik ve bütünlük içinde söylenmesi olarak tanımlamaktadır. Çocuk tiyatroları da söz korusu örnekleriyle doludur. Aşağıdaki örnekte solo ve koro bölümlerinden oluşan söz korosuna yer verilmiştir.

*“I. Ormancı: Keseriz ağaçları / Birlikte: Yaşlı ağaçları. II. Ormancı: Bağlarımız bir iple. Birlikte: Bir iple.
III. Ormancı: Çekip götürürüz köye. Birlikte: Köye. / Biz ormancılar / Biliriz işimizi”(Ayvaz, 1993:28).*

Söz korusu yalnızca konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmez aynı zamanda metnin iletilerinin vurgulandığı, anlamının öne çıkarıldığı bölümler olarak da önem taşımaktadır.

Çocuk Tiyatrolarının Diğer Beceri Alanlarına Katkıları

Çocuk tiyatrolarının dilsel becerilerin kazanılmasına katkılarının dışında içerik özellikleri bakımından da Türkçe derslerinde kullanılabilir boyutları bulunmaktadır. Tiyatro metinleri her şeyden önce bir kurgudur. Roland Barthes, “Kurgu, her türlü yaratının ta kendisidir.” der. Her oyunda ortaya konulan kurgular bir yaratıcılık boyutunu göstermektedir. Çocuk tiyatrolarında yer alan metinlerarasılık, okunan metnin başka metinlerle ilişkilendirerek yorumlamasına yardımcı olmaktadır. Bu türden okumalar çocukların ön okumalarını ve birikimlerini kullanmalarını sağlar. Ülker Köksal, Sabahattin Ali’nin “Sırça Köşk” adlı öyküsünden yola çıkarak yazdığı çocuk oyununa masal, fıkra ve gölge oyunu (Karagöz Hacivat) karakterlerini de ekleyerek çocuğa görelilik ilkelerine uygun bir metin oluşturmuştur. Bu oyunu okuyan öğrencinin Keloğlan masalını, Nasrettin Hoca fıkralarını kullanarak

Sanatsal Bir Uyarı Olarak Çocuk Tiyatroları

Sırça Köşk adlı çocuk tiyatrosunun anlamsal yapısıyla ilişkilendirerek kurması gerekecektir. Böylece çocuk, çözümsel (analitik) düşünme becerilerini geliştiren bir okuma gerçekleştirmiş olacaktır.

Çocuk tiyatrolarının en önemli özelliği eğlendirici olmasıdır. Brecht (1990), insanların yüzyıllar boyunca en büyük eğlencelerinin öğrenmekten gelen eğlence olduğunu vurgulamıştır. Çocuk tiyatroları da eğlendirerek öğretme anlayışı üzerine kurulmuştur. Çocuk tiyatrolarının eğlendiriciliğini Erkek (2016:48), role girip rolden çıkmalar, kılık değiştirmeler, nesnelerin çocuğun bildiği kimliklerin dışında kullanılması, oyun kurma, oyun kırma gibi anlatım teknikleriyle sağlandığını belirtmektedir. Bütün bu eğlendirici özellikler bir yönüyle yapı bozumu özellikleri taşımaktadır. Yapı bozumu tekniği imgesel anlatımların özünü oluşturmaktadır. Bu imgesel anlatımlar da çocuğun farklı bakış açıları kazanmasını sağlamaktadır. Bu farklı bakış açıları da çocuğun estetik algısının gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Çocuk tiyatroları çocukta sanat bilincinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Çocuk sahnede yaşamın yeniden üretildiğine tanık olur. Başka yaşamlara, başka kişilerin kusurlarına ve acılarına tanık olarak özdeşim kurar. Başarılı çocuk tiyatrolarında kurmaca gerçek ilişkilerinin altının çizildiği gözlenmektedir. Oyuncu oynadığı rolün dışına çıkarak seyirciye/okura seslenir, onların katılımını sağlamaya çalışır. Başka bir deyişle izleyici ile sahne arasında bir etkileşimin sağlanması için bu ikilemden bilinçli olarak yararlanır. Kendini oyunlarla ifade ederek geliştiren çocuklar, çocuk tiyatroları yoluyla hem sanatsal hem de dilsel gelişimlerine katkı sağlarlar.

Tartışmalı bir konu olmakla birlikte çocuk tiyatrolarının en önemli özelliklerinden biri de bilgi verici olmalarıdır. Bu bilgi bilimsel ve felsefi bir bilgi olabileceği gibi davranışlarla ilgili öğrenmeleri de içerebilir. Davranış eğitiminin ve öğreticilik ölçülerinin bir sanat yapıtı içinde olması gerektiği gibi olmalıdır. Bilgi verirken yapıt tiyatrosunun ve sanat özelliklerinin dışına çıkmamalıdır. İletilerini dolaylı anlatımlar yoluyla sunmalıdır.

Sonuç

Bilim insanları, insanı tanımlarken onun oyuncu yönüne de değinmişlerdir. Bu doğrultuda da Homo Ludens (Oynayan İnsan) adlandırmasında bulunmuşlardır. Oyun, insan doğasının bir parçasıdır. Onun için uzmanlar en etkili öğrenmelerin oyunla, oyun içinde gerçekleştiğini belirtmektedir. Çocuk edebiyatının bir alanı olarak çocuk tiyatroları (hem yazınsal bir metin olarak hem de bir sahne sanatı olarak), bir sanatsal uyarı olarak, çocuklara duyma, düşünme ve düş kurma sorumluluğu vererek onların duyarlık ve estetik beğeni düzeylerini geliştirerek ve üst düzey düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlar. Çocukların eğitim öğretim süreçlerinde de oyundan yararlanması öğrenmeyi daha etkili ve eğlenceli hale getirecektir. Bir oyun türü olan çocuk tiyatrosu da insanı, insana, insanla, insanca anlatan bir sanat olarak çocuğun dünyasını zenginleştirecek olan önemli bir

araçtır. Onun bir araç olarak gücü buradan kaynaklanmaktadır: İnsanı tanıtmak, insana tanıtmak, insanla tanıtmak ve insanca tanıtmak...

Kaynaklar

- Aksan, D. (2013). *Şiir dili ve Türk şiir dili*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Akyüz, M. (2015). "Ülker Köksal'ın çocuk tiyatrolarında metinlerarası ilişkiler" II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. (Yay. Haz.: Tacettin Şimşek-Bican Veysel Yıldız) İstanbul.
- Aristoteles. (1987). *Poetika*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Ayvaz, Ü. (1993). "*Teneke şövalyeler*" *Çocuk oyunları seçkisi* (Der.: Tuncer Cücenoglu). İstanbul: Artı Dershanesi Yayınları.
- Baltacıoğlu, I.H. (2006). *Tiyatro nedir?* İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Brecht, B. (1990). *Sanat üzerine yazılar*. İstanbul: Cem Yayınları.
- Çalışlar, A. (1995). *Tiyatro ansiklopedisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (1996). "*Masalın eğitimdeki yeri*" *Çağdaş Eğitimde Sanat*. İstanbul:ÇYDD Yayınları.
- Dilidüzgün, Selahattin, S. Sever, A. Öztürk, Ö. Adıgüzel (2002) *Çocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Erkek, H. (2016). *Çocuk ve gençlik tiyatrosu*. İstanbul: Opus Yayınları.
- Erkek, H. (2016). *Yaşasın barış*. İstanbul: Opus Yayınları.
- Fuat, M. (1979). *Başlangıcından bugüne Türk ve dünya tiyatro tarihi*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Günay, V. D. (2007). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yay.
- Günel, A. (2009). *Çipilip üç şekerli*. İzmir:Tudem Yayınları.
- Güner, O. (1996). *Toplu Oyunlar I*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- İpşiroğlu, Z. (1996). "*Tiyatronun yapıcı gücü*" *Çağdaş eğitimde sanat*. İstanbul:ÇYDD Yayınları:9
- Kalyon, S. (1993). "*Bir şeftali bin şeftali*" *Çocuk oyunları seçkisi* (Der.: Tuncer Cücenoglu). İstanbul: Artı Dershanesi Yayınları.
- Keskin, Y. (2008). *Tiyatronun ilkeleri: tiyatro - yazar - oyuncu - oynamak – yönetmek*. İstanbul: Doruk Yayınları.
- Kıran, Z.-Kıran, A. E. (2007). *Yazınsal okuma süreçleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Köksal, Ü. (2008). *Sırça köşk-barış gezegeni-mavi gezegeni kim kurtarsın?* İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Kuyumcu, N.(2000). *Çocuk tiyatrosu*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Nesin, A. (2002). *Pırlatan bal*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Nutku, H. (2001). *Oyun sanatbilimi dramaturgi*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Nutku, Ö. (1989). *Sahne bilgisi*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Nutku, Ö. (1998). *Oyun, çocuk tiyatro*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Nutku, Ö. (2001). *Dram sanatı- tiyatroya giriş*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Özbay, M., Çeçen, A. M. (2012). Türkçe ders kitaplarında (6-8. sınıflar) yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 67-76.
- Özdemir , E. (1987). *İlkokul öğretmenleri için Türkçe öğretimi kılavuzu*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Sanatsal Bir Uyarın Olarak Çocuk Tiyatroları

Özdemir , E. (2002). *Yazınsal türler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Özertem, T. (1992). *Türkiye’de çocuk tiyatrosu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özgentürk, I. (2009). *Keloğlan-dünyayı tanıyorum-hayvanlar toplantısı*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.

Saltık, O. (2019). “Şiirimi kedi kaptı” adlı şiir kitabında çocuk gerçekliği. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5 (10), 180-194.

Sever, S., Kaya, Z., Aslan, C. (2011). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. İzmir: Tudem Yayınları.

Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir:Tudem Yayınları.

Sever, S. (2018). *Sanatsal uyarınlarla dil eğitimi*. İzmir: Tudem Yayınları.

Terzi, F. (2009). *Akıllı soytarı*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

There are two components of the art one improves the aesthetics tending to people's inner world. The other enriches the knowledge of the outside world by regulating its relations with the outside world. Throughout history, the works which can use these two components in a proportional manner have been accepted as ideal works of art. Works of art, truth / fact / utility has been recognized as works describing in a nice way. In terms of these features, many branches of art have been used as tools in community education. Theater is one of them. The most important focus of education is child. The use of theater in the education of children in the West dates back to the Middle Ages. Turkey also produced as an educational tool very modern theater art from the Reformation period. Children's theaters were first seen during the Constitutional Monarchy period. However, children's theater does not come up until 1930 because of the successive wars. In 1935 Muhsin Ertuğrul founded the first children's drama. Children's theater, dramatic texts written for children, by children or for children identified as staged demonstrations. For this, the reality of the child and the child should move from the principle of relativity appropriateness for children

Method

In this study, the literary characteristics of children's theaters were determined and the effect of these qualities on the development of children was emphasized. Ten studies belonging to ten authors were used to determine the qualifications required in children's theaters. The studies were examined in terms of their narrative techniques and language usage through document analysis. they used through document analysis. Each narrative technique used develops a different way of thinking. The children of these techniques are used in the text have been studied to determine their potential contribution to the development level.

Result and Discussion

Theater texts are different from other texts in terms of genre features. They are defined as dialogic text. Dialogic elements that configures the text are: Dramatic pattern, people and fictional features. The beginning and end were detected, involving the development of a chain, with the possibility and necessity to develop all the dimensions of the phenomenon is called dramatic pattern. The dramatic pattern is based on the interaction / conversations of people. This situation brings a feature that requires the active participation of text reads unlike other text. The reader must be a part of the text. Children's theaters need to have multi-layered narrative features in order to move towards children's worlds. One of the most important techniques for making multilayered narrative techniques in the framework of other features are also included intertextuality. With these fictional structures, the subject is diversified by using different tools and narrators instead of direct narrative. Nursery rhymes and poems are mostly used in children's theaters. Rhymes and poems on the other hand, while contributing to the development of children's language on the one hand helps the interest in the game.